

Dnevni avaz: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Erdin Halimić

Dnevni avaz: Kako komentirate prozivanje člana Predsjedništva BiH Milorada Dodika da Vi kršite Dejtonski mirovni sporazum? Te kako gledate na njegovu ideju da se pitanje Kosova treba povezivati sa statusom Republike Srpske u BiH?

Valentin Inzko: Gospodin Dodik ima tendenciju da zamijeni stvarni Dejtonski sporazum koji su potpisali predsjednik Milošević i drugi sa nečim što on vidi kao svoj idealni Dejtonski sporazum. Isto tako i sa Ustavom BiH. Dejton je bio kompromis. Prečesto se čini da su političari spremni uzeti u obzir samo one dijelove Dejtonskog sporazuma koji njima odgovaraju. Ne može se birati koji će se dijelovi implementirati, a koji ne, kao da je u pitanju švedski sto. Na primjer, ne možete tvrditi da u potpunosti poštujete Dejtonski sporazum, dok istovremeno ne poštujete njegov Aneks 10 u kojem je sadržan mandat visokog predstavnika. Ili, ne možete tvrditi da u potpunosti poštujete Dejtonski sporazum, a istovremeno ne poštujete Ustavni sud i strane sudije koje su njegovi članovi. Potpisnici Općeg okvirnog sporazuma za mir, uključujući Miloševića, obavezali su se da poštuju i promiču implementaciju obaveza navedenih u Aneksu 4, uključujući i one koje se odnose na Ustavni sud i prisustvo međunarodnih sudija, dok je Nikola Koljević potpisao Izjavu u ime Republike Srpske koja se odnosi na Ustav u Aneksu 4 Općeg okvirnog sporazuma.

Isto tako, postoji samo jedan Ustav i to onaj čije je tumačenje dao Ustavni sud. Sud je razmotrio mnoge zakone koje su donijeli moji prethodnici. Neke odredbe tih zakona su proglašene neustavnim i mijenjane su, ali je za većinu njih Sud utvrdio da su u skladu sa Ustavom i g. Dodik ih još uvijek odbacuje. Vrijeme je da se shvati da, kad bi svako mogao tumačiti neki pravni tekst na svoj način, to bi za posljedicu imalo haos. Vrijeme je da se Ustav prihvati u svim njegovim aspektima i da se pređe na rješavanje hitnijih pitanja.

Što se tiče pokušaja da se status RS-a poveže sa pitanjem Kosova, jasno je da su to različite situacije. Gospodin Dodik tu još jednom povlači paralelu koja ne postoji kako bi izazvao reakcije i podigao tenzije u namjeri da osigura političke poene. Stalno ponavljam da je BiH međunarodno priznata država čiji je suverenitet i teritorijalni integritet garantiran Općim okvirnim sporazumom za mir, Ustavom BiH i međunarodnim pravom. Prema Mirovnom sporazumu, entiteti nemaju pravo na otcjepljenje. Zapravo, entiteti postoje samo na osnovu Ustava Bosne i Hercegovine. To su činjenice.

Dnevni avaz: Nedavno je američki ambasador u BiH Eric Nelson izjavio da BiH treba promjena Ustava, a kako bi nastavila svoj euroatlantski put. Prema Vašem mišljenju, da li je BiH potrebna promjena dejtonskog Ustava ili ne? Ako da, molim Vas da nam odgovorite na šta bi se trebala odnositi osnovna promjena?

Valentin Inzko: Ambasador Nelson je potpuno u pravu. Dat ću vam samo dva primjera. Jedan je predmet Sejdić-Finci, a postoje i drugi slični predmeti. Zašto se osoba srpske nacionalnosti iz Drvara ne može kandidirati za Predsjedništvo BiH? Samo zato što živi u Federaciji? Isto važi za osobu bošnjačke nacionalnosti u Banjoj Luci ili osobe koje se deklariraju samo kao građani. Druge ustavne promjene će doći kada Bosna i Hercegovina postane članica EU, ili čak prije.

U nastojanju da postignu svoje političke ciljeve, stranke su prečesto koristile zaštitne mehanizme sadržane u Ustavu da bi blokirale napredak. Imajući to u vidu, jasno je da bi za Bosnu i Hercegovinu bilo korisno uvođenje veće funkcionalnosti i efikasnosti. Nepostojanje funkcionalnosti i efikasnosti posebno je očigledno u odnosu na euroatlantske integracije, te kada je riječ o reformama koje se fokusiraju na ekonomiju i dobro upravljanje, koje bi trebale imati pozitivan učinak na svakodnevni život građana. Ali također je jasno da je za to i dalje ključna politička volja, a napredak je moguć uz postojeći Ustav ukoliko se stranke ne ustručavaju da traže političke kompromise.

Postizanje održivih i dobrih rješenja u Parlamentu moguće je samo putem dijaloga i međusobnog razumijevanja širokog spektra političkih predstavnika. Na političkim liderima u BiH je da osiguraju okruženje koje pogoduje postizanju dijaloga i razumijevanja.

Dnevni avaz: U javnosti se često špekulira da je Vama zabranjeno da koristite Bonske ovlasti. Da li je to tačno i da li možemo očekivati da iskoristite Bonske ovlasti, a kako bi, na primjer, nametnuli zakon o zabrani negiranja genocida ili suspendirali neke političare za koje ste govorili da se opasno približavaju „crvenoj liniji“ nakon koje nema povratka?

Valentin Inzko: Takozvane Bonske ovlasti i dalje su dio mog mandata i tu nema promjena. Međutim, ono što se promijenilo je stav međunarodne zajednice o tome kako se stvari trebaju provoditi u BiH. Međunarodna zajednica smatra da politički lideri i izabrani zvaničnici u ovoj zemlji trebaju pronaći rješenja, postići kompromis i konsenzus o otvorenim pitanjima kad god je to moguće, te implementirati ta rješenja putem nadležnih institucija.

Osobno, čvrsto zagovaram postizanje dobrih domaćih rješenja. Dobra domaća rješenja su najpostojanija.

Međutim, međunarodna zajednica nije naivna i, istovremeno, dok pomažemo izabranim zvaničnicima u nastojanjima da zemlja postigne napredak, nastavljamo pratiti razvoj događaja u BiH. U tom cilju, međunarodna zajednica na raspolaganju i dalje ima sve mehanizme za sprječavanje daljeg pogoršanja situacije – dakle, svoj civilni i vojni izvršni mandat.

Dnevni avaz: Bosna i Hercegovina je pred održavanje lokalnih izbora i to prvih u okviru pandemije koronavirusa i onih u Mostaru (nakon skoro 12 godina). Koja su Vaša očekivanja i koji bi to bio Vaš savjet za građane BiH, na šta da obrate pažnju u predizbornom periodu?

Valentin Inzko: Ovo su lokalni izbori i prilika da građani odlučuju o pitanjima koja se tiču svakodnevnog života – bolji putevi, vodosnabdijevanje, vrtići, škole i generalno pitanja koja se odnose na dobro upravljanje. Građani treba da procijene prijedloge političara kako namjeravaju da riješe njihove svakodnevne probleme, te im ne bi trebali dozvoliti da grandioznim riječima o zaštiti nacionalnog interesa, te regionalnoj i svjetskoj politici zasjene manjak rezultata iz prethodnog mandata ili jasne vizije za predstojeći period. Što se tiče pandemije, Centralna izborna komisija je izdala smjernice za provođenje izbora u ovakvim okolnostima sa neophodnim zaštitnim mjerama, što mi pozdravljamo.

Posebno mi je drago da će se nakon 12 godina lokalni izbori održati i u Mostaru. Time će se okončati diskriminacija i spriječenost građana Mostara da iskoriste svoje osnovno pravo. Osvrnut ću se i na prethodno pitanje. Izborni dogovor za Mostar je dobar primjer rezultata koji su ostvarili domaći akteri, pri čemu su međunarodni partneri samo pružali pomoć. S tim u vezi, moram ipak odbaciti stav jednog lokalnog političara koji je nedavno rekao da je međunarodna zajednica ukrala demokratiju u Mostaru nametanjem Statuta. Kao prvo, sve stranke su bile uključene u proces formuliranja Statuta 2003. godine, a uspješno su održana dva izborna ciklusa. Kao drugo, čak su nedavno HDZ i SDA svojim potpisima ponovno potvrdili otprilike 90% Statuta. Političari bi se stoga trebali zapitati ko je onemogućavao da se tokom proteklih 12 godina u Mostaru održe izbori.

Iskoristio bih ovu priliku da još jednom izrazim zahvalnost za napore koje su uložili šef Delegacije EU u BiH i specijalni predstavnik EU Sattler i američki ambasador Nelson, ali i širi krug unutar međunarodne zajednice koji je pružao pomoć domaćim akterima u rješavanju izbornog zastoja u Mostaru.

Dnevni avaz: Bosna i Hercegovina se suočava sa sve većim pritiskom migrantske krize, čini nam se da vlasti u BiH nemaju konkretno rješenje. Prema Vašem mišljenju da li međunarodne konvencije dozvoljavaju deportacije migranata iz BiH i kako komentirate odbijanje RS da raspoređivanjem vojske i policije zaštitimo istočnu granicu BiH odakle u našu zemlju dolazi najviše migranata?

Valentin Inzko: Pitanje migracija i azila je u isključivoj nadležnosti organa na državnom nivou. Tako da je to i institucionalno pitanje. Međunarodni partneri poput IOM-a i drugih su tu da pomognu. Ipak, da bi se efikasno riješili sigurnosni i humanitarni aspekti ove situacije, između ostalih, organi vlasti moraju mnogo bolje saradivati na svim nivoima. Beskorisne i zlurade izjave koje se često mogu čuti nisu ni od kakve koristi. Time se ne rješava problem.

Razumijem frustracije lokalnog stanovništva i one se moraju adresirati. Oni su pokazali izuzetnu strpljivost. Problem je najočitiji u Unsko-sanskom kantonu. Nemoguće je da jedan kanton nosi većinu tereta migrantske krize. Ali, oni su prepušteni sami sebi. Jedna instanca ne može sama nositi cijeli teret.

Ipak, neprihvatljivo je da vlasti Unsko-sanskog kantona i RS svjesno zadržavaju migrante na međunetitskoj liniji razgraničenja. Ovo je politička igra u koju su uhvaćeni životi ljudi.

Za rješavanje ovog pitanje potrebna je saradnja svih organa vlasti pod proaktivnim krovnim rukovodstvom organa na državnom nivou.

Istovremeno, ne mogu shvatiti da građani BiH, od kojih su neki našli dom u zemljama od Austrije do Australije, od Njemačke do Skandinavije, u Hrvatskoj i u Srbiji, ili su bili srdačno primljeni i unutar granica BiH, ne pokazuju više empatije prema ovim izbjeglicama.